

Een werkperiode in China

door teja van hofen

Ambachtelijke beroepen vereisen een enorme investering in tijd om een bepaalde kwaliteit te verkrijgen en daar lijkt onze tijd te snel voor. Op dit moment vergrijsd de beroepsgroep keramisten en zijn er steeds minder professionals die van hun werk kunnen leven. Ook is er bij kunstenaars een tendens om werk te laten uitvoeren en niet meer zelf in de materie te duiken. Voor mij klinkt het heel onwerkelijk om je werk door anderen te laten uitvoeren, bijvoorbeeld in China. Ik was benieuwd of het te zien zou zijn, dat de handen van de vakman moesten samenwerken met het hoofd van een ander. En dan nog eens met iemand uit een heel andere cultuur met andere normen en waarden. Natuurlijk kun je een door een ander gemaakt werk ook als *ready made* zien, maar keramiek associeer ik toch met fysieke activiteit en kunst met een heel persoonlijke betrokkenheid. Als je het werk van a tot z letterlijk zelf in de hand houdt, krijg je, omdat je in alle stadia nog kunt ingrijpen, een ander product dan wanneer je het uit handen geeft. Nieuwsgierig naar de ervaringen van twee kunstenaars, die het afgelopen jaar een werkperiode hadden in China, bezocht ik Wil van Blokland (al 30 jaar keramist) en Joop Haring (beeldhouwer, werkt sinds 2004 regelmatig in keramiek) en moest mijn aanvankelijke bedenkingen al snel bijstellen.

Wil van Blokland

Hoewel het werk van Wil van Blokland (1954) in eerste instantie heel abstract er esthetisch aandoet, blijken er achter iede beeld vaak heel persoonlijke verhalen te schuilen, zoals bij *Get in line*. Een serie gedeeltelijk zilverkleurig geglazuurde capsules hangt met de scheidingslijn van wel of geen glazuur keurig op een rij. Toch probeert elk individu op haar/zijn eigen manier boven het maaiveld uit te steken en de aandacht te krijgen, zoals ook alle broertjes en zusjes uit het gezin met negen kinderen, waarvan Wil ooit deel uit maakte.

Iedereen die het ooit geprobeerd heeft, weet hoe moeilijk het is om direct met verse porseleinklei een beeld te maken. Toen Wil dat in China probeerde, werd dat al snel een vrij amorf vormpje, door anderen *The potato* genoemd. Dat zette haar in China, het rijstland bij uitstek, aan het denken over hoe groot de rol van de aardappel in het westen was en nog steeds is. De opmerking van haar

moeder als er eens een vriendinnetje wilde blijven eten: "*Och dan schil ik wel een aardappel meer*". Het ritueel van aardappels poten in de tuin, het ritme van de gelijke afstanden. Dat alles leidde tot de *Potato fields*, een muurvlak met op regelmatige afstand van elkaar porseleinen aardappels. Het transparante celadonglazuur kleurt de diepere delen net iets donkerder groen, waardoor de vorm benadrukt wordt en de aardappels als ware edelstenen aan de wand hangen te schitteren. Als je met porselein werkt, moet je een duidelijk plan hebben en is het heel handig om met mallen te werken en gebruik te maken van alle assistentie. In twee maanden tijd maakte Wil meer dan een normale jaarproductie. Aan de andere wand van haar atelier hangen porseleinen cirkels met verschillende diameters, die gebaseerd zijn op de Enso, een symbool van verlichting, het 'alles' en de leegte. In het Zenboeddhisme is het schilderen van de Enso een veel toegepaste meditatieoefening om met

een geest, die vrij van gedachten is, het moment van het nu te vangen. Meestal is de Enso niet gesloten, maar staat zij open voor de charme van de imperfectie van de dingen in het leven, het accepteren van dat wat is. Om dit te kunnen realiseren heeft Wil bij een tafelbladenfabriekje de draaiers gevraagd grote open cirkels te draaien, waar zij dan weer een laatste draai aan gaf. Een groep kussenachtige vormen, die van binnenuit lijken te zijn opgeblazen, doen me denken aan sommige vormen van Jun Kaneko (1942) en de kleurvlakken van Mark Rothko (1903-1970), oneindige ruimte. Wil noemt ze *Silent Buddha's* en weer gaat het, net als bij de capsules, over mensen en haarzelf. Wat verbindt elkaar? Wat vernauwt het? Wanneer stimuleert het? Wanneer verstikt het? Door abstractie verdwijnt alle ruis en kom je tot de essentie. Stille, aandacht, rust en harmonie en door hun afgerondheid toch ook weer heel lichamelijk.

Wil van Blokland, *Get in Line*, 2011; gemetalliseerd porselein; 20 x 10 x 10 cm elk, totale lengte 120 cm, h. 40 cm.

Wil van Blokland, *Zilveren aardappelveld*, 2011; gemetalliseerd porselein; 140 x 125 cm.

Wil van Blokland, *Atelier in Nederland*, 2011; muurinstallatie met ringen, porselein; Ø varieert van 32 tot 80 cm.

Wil van Blokland, *Silent Boeddha*, 2011; porselein met glazuur; 27 x 22 x 12 cm.

links (van boven naar beneden): The Pottery Workshop, Jingdezhen: Ingieter en leeggieter, glazeman, glazeman en carrier, beschilderen van platen.

rechts: The Pottery Workshop, Jingdezhen, Werkplaats bamboekwasten.

Jingdezhen

Jingdezhen is dé porseleinstad in China, waar in 1000 na Chr. al porselein werd gemaakt voor de keizer en nog steeds gonst het er van de keramische bedrijvigheid en is er zelfs een universiteit waar men keramiek kan studeren. Daar is ook de potteryworkshop, waar je een werkplek kunt huren voor 300 dollar per week, bestaande uit een grote werktafel, elektrische draaischijf en stellingkast, inclusief een woon/slaapkamer en twee warme maaltijden per dag. Er komen veel kunstenaars uit het westen en daarom zijn er ook steeds twee vertalers beschikbaar die je helpen om alles te regelen.

Iedere handeling in het werkproces, van het delven van de porseleinaarde tot het uiteindelijke verkoopbare product, kent zijn specialisten. Vaak doet men zijn hele werkzame leven niets anders dan die ene handeling alsmaar herhalen waarmee een enorme perfectie en snelheid wordt bereikt. Er zijn straten met alleen mallenmakers, draaiers, glazuurmakers, crackmen die scheurtjes repareren of makers van kwasten, gereedschappen en dozen en kisten om het werk in te vervoeren. De mobiele glazeman kun je telefonisch bestellen, waarna hij op zijn brommertje met de compressor en glazuurspuit op zijn rug naar een van de plekken in de stad gaat waar een glazewall is. Ondertussen brengt de carryman op zijn handkar jouw greenware ook naar die plek. De glazeman plugt in om de hoek en glazuurt het werk in de open lucht. De prachtige berglandschappen, die zo op de muur ontstaan, hebben bijna koraalachtige structuren. Maar al dat specialisme heeft het nadeel dat de ambachtslieden niet erg flexibel zijn in het afwijken van dat wat ze soms al 30 jaar op een bepaalde manier do doen. Zo was het voor Wil erg moeilijk de

glazeman te overtuigen dat het glazuur op een bepaald werk juist moest druipen en ook om haar assistente duidelijk te maken, dat haar werk geen afgeronde randen moest hebben, maar als het ware moest doorlopen in de muur. Na het glazuren wordt het werk naar die communual (gemeenschappelijke oven) gebracht, die stookt op de temperatuur die jij nodig hebt. Als er iets in de oven door jouw werk mis gaat en daardoor het werk van anderen beschadigt, moet je dat vergoeden. Je betaalt per ovenplaat, maar je kunt ook een hele oven afhuren als je bijvoorbeeld heel langzaam wilt opstoken. Soms wordt er nog met hout gestookt, maar meestal met gas.

Sanbao

In Jingdezhen ben je vooral aan het organiseren, hoewel je ook alles zelf kunt doen, maar dan is het slimmer naar Sanbao te gaan op 5 km buiten de stad. Alles is er iets primitiever, maar wel heel authentiek en volgens de principes van Feng sui, uitgaande van de gi (energie) gebouwd om een riviertje, met de rug tegen de bergwand. Op het platteland zijn de huizen niet verwarmd en kan het in december al erg koud zijn, maar iedereen krijgt een elektrische deken, een fan voor als het te warm is en een internetaansluiting. Maar handen wassen doe je in de rivier en er wordt maar een keer in de maand een oven gestookt, terwijl je dat in Jingdezhen iedere dag kunt doen. Maar het is de plek waar Wil van Blokland het liefste komt, omdat je daar meteen echt helemaal in China bent en je je met het daar aanwezige keramisch woordenboek Engels/Chinees prima kunt redden. Dag en nacht hoor je in de vallei het stampen van de aarde, met grote hamers aangedreven door watermolens langs de rivier, de hartslag van het porselein. Als het tot poeder gestampt

Er is een tendens bij kunstenaars om werk te laten uitvoeren en niet meer zelf in de materie te duiken.

is, wordt de klei vermengd met water en in putten bewaard, waar het als deeg ligt te rijpen. Er zijn drie soorten porseleinklei: sculpture clay, superwhite en middlewhite, maar in geen van alle zit chamotte en toch is er heel goed groot mee te werken dankzij de enorme cohesie. Vazen van 5,5 meter hoog zijn geen uitzondering. Met twee man worden er grote ringen gedraaid, die later op elkaar worden gezet. Ze laten het werk in de zon drogen en weten precies wat de klei aan kan. Zo worden er in de plakkenfabriek platen (tot 2 bij 4 meter) gemaakt om te beschilderen, altijd precies 9 mm dik, die gedroogd worden op een speciaal soort zand, waardoor er net zoveel vocht wordt opgenomen door de lucht als door de onderlaag. De randen worden dan ook niet ingepakt en toch gaat meestal alles goed. Binnen 24 uur is het werk van rauw opgestookt tot 1300 graden, weer afgekoeld en uitgepakt. De ovens worden geopend als ze nog roodgloeiend zijn.

Je kunt in Jingdezhen allerlei workshops volgen, zoals blauw in wit schilderen en carven (reliëf snijwerk). Meestal word je als buitenlander gevraagd een lezing te geven voor de Chinese studenten en continue worden er dan foto's gemaakt van de projectiebeelden. Kopiëren is de manier van leren in China en over copyrights schijnt men zich geen zorgen te maken. Als je je daarvoor openstelt, is er veel van elkaar te leren. Zoals de eenvoudige, maar slimme oplossingen voor praktische problemen; er wordt een stok in de uitgeschoven la gestoken om de vaas overheen te hangen als je hem beschildert, zodat het glazuur niet direct aan je knieën wordt afgeveegd als je de vaas draait. En zo zijn er de talloze zelfgemaakte gereedschappen zoals een stuk van een bagagedrager van een fiets als

afdraagereedschap, opgerolde lapjes textiel als handvat, een gietemmer met zeefje die alle oneffenheden tegenhoudt. Doordacht vanuit duizend jaren ervaring.

Wil van Blokland en Joop Haring hebben met het porselein zowel de indrukmethode als het gieten van de vorm uitgeprobeerd. Maar terwijl de beeldhouwer vond dat bij de gegoten vorm de textuur van het boetseren te veel verloren ging, vond Wil het alsmaar zichtbaar blijven van de naden van een drukvorm een reden om juist voor het gieten te kiezen. Beiden zijn zo door de mogelijkheden en het enthousiasme in Jingdezhen en Sanbao gefascineerd, dat Wil komend najaar weer gaat en Joop zelfs overweegt er een studio te huren.

• Meer informatie is te vinden op www.wilvanblokland.nl | www.joop-haring.com | <http://www.potteryworkshop.com.cn/jingdezhen.asp> | <http://chinaclayart.com> |

Werk van Wil van Blokland en Joop Haring is te zien in de tentoonstelling *Verre reizen, nieuwe ontdekkingen: ambacht en innovatie*. Provinciehuis Flevoland, Visarendreef 1, NL-8232 PH Lelystad. open: maandag t/m vrijdag 8.00-17.00 uur. Tot en met 16 juni 2012.

Werk van Wil van Blokland is de komende maanden te zien in:

• **Galerie 59, Van Eeghenstraat 59hs, NL-1071 EW Amsterdam, t +31 (0)20-6732640. Open: woensdag t/m zondag 11.00-17.00 uur. Van 9 september t/m 28 oktober 2012.**
• **Galerie Amber, Hooglandsekerkgracht 8, NL-2312 HT Leiden, t +31 (0)71-5149040. Open: donderdag t/m zondag 12.00-17.00 uur. Van 15 september t/m 7 oktober 2012.**

Onder (van boven naar beneden): Sanbao Residence Jingdezhen: Stampen van de klei, draaien van ringen, ringen drogen in de zon.

